אוצר מדרשים — כיצד דין הקבר

כיצד דין הקבר

[בית המדרש חדר ה' 49]

שאלו תלמידיו את ר' אליעזר כיצד דין הקבר, אמר להם... וחציה של ברזל ומכה בו, פעם אחת אבריו מתפרקין... ומחרף בני אדם וכן כלם. רבי מאיר אומר קשה דין חבוט הקבר יותר מדינה של גיהנם... מכאן אמרו חכמים הדר בא"י... מבטן זה דינה של גיהנם, המקום ברחמיו ובחסדיו יצילנו מדינה וישם חלקנו עם הצדיקים בג"ע אכי"ר.

ר' חייא פתח לעלוקה שתי בנות הב הב, א"ר אלעזר ב' כתות של מלאכי חבלה עומדים על פתח גיהנם ואומרים הב הב אייתי אייתי וכו' (נכפלו פה הדברים המובאים במס' גיהנם). שבעה יורדין לגיהנם ואלו הן: הדיין והטבח והלבלר והרופא... וסופרים ומלמדי תינוקות, וכולן אם עושין לשם שמים יורדין ועולין, חוץ משלשה שיורדין ואינם עולים: המלבין פני חבירו ברבים והמכנה שם לחברו והבא על אשת איש. שבעה שמות לגיהנם ואלו הן: שאול, ואבדון, באר שאון, ובאר שחת, וחצר מות, ובור תחתית, וטיט היון. שאול מהלך שלש מאות שנה ארכה וכן רחבה וכן כולן, נמצא ארכה של גיהנם מהלך ב' אלפים שנה וק' שנה. ובזמן שאדם מתחייב בדין מוסרין אותו למלאכי חבלה ותופסין אותו ומוליכין אותו לחצר מות חשך ואפלה, שנאמר יהי דרכם חשך וחלקלקות, ולא עוד אלא שדוחפין אותו אל תוך גיהנם שנאמר ומלאך ה' דוחה. כשמת אדם ומוטל במטה מלאכי השרת מהלכין לפניו ובני אדם מהלכין אחריו, אם אומרים עליו בני אדם אשרי פלוני זה היה טוב ונעים בחייו אומרים לו מלאכי השרת כתוב והוא כותב והן חותמין, ולא עוד אלא שני מלאכי השרת מלווין לו לאדם בשעת מיתתו ויודעין אם גנב הוא אם חומס הוא או עושק, ולא עוד אלא קורות ביתו של אדם ואבנים מעידים עליו, שנאמר ואבן מקיר תזעק וגו'. ומי שעשה תשובה מוליכין אותו לג"ע, ואם מת בלא תשובה מוליכין אותו לגיהנם. וכשמת אדם מוליכין אותו אצל אברהם ויצחק ואומרים לו בני מה עשית בעולם שיצאת ממנו? והוא אומר קניתי שדות וכרמים ועמלתי בהן כל ימי. אומרים לו שוטה! לא למדת מדוד המלך שאמר לה' הארץ ומלואה. מוציאין אותו ומכניסין אחר ושואלים לו כמו כן והוא אומר קניתי כסף וזהב, והם אומרים לו שוטה! לא למדת מנביאים הראשונים שאמרו לי הכסף ולי הזהב, וכשמכניסין אצלם תלמידי חכמים אומרים להם מה עשיתם בעולם שבאתם ממנו? ואומרים בתורה עמלנו כל ימי חיינו, ואומרים לו (לכל אחד) יבא שלום ינוחו על משכבותם, ואף הקב"ה מקבלו בסבר פנים יפות.

חמשה בתי דינים קבועים בגיהנם וכולן ראה ישעיה. נכנס בבית ראשון ומצא שם ב' אנשים שאוחזים כדי מים על שכמיהם וממלאים אותן ומשליכין אותם לתוך הבור והבור איננו מלא, אמר ישעיה ע"ה לפני הקב"ה גלי רזיא גלי לי רזא דנא, השיב לו רוח הקדש אלו בני אדם שחומדים

מחבריהם ולכך דנו אותם בכך. נכנס בבית שני ומצא שם שני בני אדם תלוים בלשונם ואמר להקב"ה גלי רזיא גלי לי הא דנא, א"ל אלו בני אדם שרכלו (שדברו רכילות) ולכך דנו אותם בכך. נכנס בבית שלישי ומצא שם בני אדם התלוין ערוה א"ל גלי רזיא וכו'. א"ל אלו ב"א שמניחין נשותיהן ומזנים עם בנות ישראל ולכך דנו אותם בכך. נכנס בבית רביעי ומצא שם ב' נשים שתלויות בדדיהן א"ל גלי רזיא וכו' א"ל אלו נשים שפורעות את ראשן ופורמות את סטריהן ויושבות בשוק ומניקות את בניהן בשוק כדי להטות לבב בני אדם אליהן ולהחטיא אותם, לכך דנו אותם בכך. נכנס בבית חמישי ומצא שם חבית מלא עשן ומצא שם הפחות והסגנים והגזברים ופרעה הרשע יושב עליהן ומשמר פתחו של גיהנם, ואומר להם לא היה לכם ללמוד ממני כשהייתי במצרים? ועדיין יושב ומשמר כל פתח ופתח מגיהנם.

ר' אליעזר הגדול אומר בית ישראל כרמו של הקב"ה שנאמר כי כרם ה' צבאות בית ישראל וגו', והם נושעים בהקב"ה שנאמר ישראל נושע בה' תשועת עולמים, ואומר הקב"ה לאומות העולם הזהרו בכבוד ישראל אל תרדו בכבודם ואל תהנו מהם ואל תאכלו מפירותיהם שאם תעשו כן תטרדו מן העולם שנאמר קדש ישראל לה' ראשית תבואתה כל אוכליו יאשמו רעה תבא עליהם נאום ה', ואין רעה אלא גיהנם שנאמר אשרי משכיל אל דל ביום רעה ימלטהו ה'. וכשהקב"ה דן את ישראל אינו דן אלא בעמידה שנאמר אלקים נצב בעדת אל, וכשדן את האומות אינו דן אותם אלא בישיבה שנאמר כי שם יושב וגו'. ובזמן שדנין את האדם אין דנין אותו בפני שום בריה בעולם אלא בפני אביו בלבד. שלשה אין נכנסין לדין: דקדוקי עניות וחולי מעים והרשות, וי"א אף מי שיש לו אשה רעה. א"ר אליעזר קשה עניות לאדם יותר מדינה של גיהנם שנאמר הלא צרפתיך וגו' בחנתיך בכור עוני, לפי שחזר הקב"ה על כל מדה טובה לתת להם לישראל ולא מצא אלא עניות שמתוך עניות הם לומדין תורה, ואין להם לחם לאכול מתוך כך הם מתייראין מהקב"ה (עי' עירובין מ"א:).